

ÇAĞDAŞ UYGUR ŞİİRİ

Alimcan İNAYET*

Çağdaş Uygur Şiiri 1920'lerden sonra başlar.1850 - 1920 tarihleri arası Arap-Fars edebiyatının kuvvetli etkisi altında bulunan Uygur Klasik şiirinin Çağdaş Uygur Şiirine geçiş dönemi sayılır. Şair Molla Şakir (1802-1890)ın Doğu Türkistan'ın Üçturfan vilayetinde Mançur-Çin yönetimine karşı patlak veren milli ayaklanmayı yansıtan "Zafername" (1866) destamıyla Şair Molla Bilal(1823-1889)ın "Gazat Der Muhik Çin"(1875) ve "Çanmoza Yusuf Han"(1882) gibi destanları bu dönemin önemli eserlerindedir.

Bilindiği gibi, 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında dünya çapında büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bu dönemde yüzlerce yıllık imparatorluklar çökmüş ve bu imparatorlukların dahilindeki bir çok milletler bağımsızlıklarını elde etmişlerdir. Bu durum ulus devleti fikrini de beraberinde gelirmiş, böylece mazlum milletler buldukları bölgede hürriyet mücadelesini başlatmışlardır. Bilhassa Doğu Türkistan'ın Doğusundaki Çin'de 300 senelik Mançur-Çin İmparatorluğunun tarihe karışıp cumhuriyet kurulması, Batısındaki Rusya'da da Çarlık döneminin kapatılıp komünist rejimin benimsenmesi, Batı Türkistan'da başlayan ceditçilik hareketi, daha önemlisi Mustafa Kemal Atatürk'ün dünyanın dev imperyalist güçlerine karşı kazandığı büyük zafer. Uygur Türklerinin uyanmasına, üzerindeki esaret zincirini kırma fikir ve şuurunun alevlenmesine, ceditçilik fikir akımının başlamasına vesile olmuştur. Bütün bunlar doğal olarak Uygur Türklerinin edebiyatına da yansımıştır. Nitekim bu dönemde zulme, adaletsizliğe, eşitsizliğe, cahilliğe karşı özgürlüğü, sosyal adaleti, eşitliği, yeniliği savunan Uygur aydını, şairi ve yazarları ortaya çıktı. Özellikle yurt dışında tahsil gören, dışarıda olup bitenleri yakından takibeden aydınların bu geçiş dönemindeki gerek siyasi, gerek edebi sahada oynadığı rolü çok büyük olmuştur. Örneğin, Mısır'da tahsil gören Abdülkadir Abdülvaris Azizi bunlardan birisidir. Bu zat medreselerdeki eğitim sisteminin değiştirilmesinde öncülük etmiş, Arapça. Farsça yapılan dini eğitim yerine matematik, fizik, coğrafya, tarih ve grammer gibi müsbet ve sosyal bilimlerin Uygur Türkçesiyle yapılmasını sağlamıştır. 20. yüzyılın ilk yıllarında birer birer kurulmaya başlayan okullarda Türkiye'den gönderilen Ahmet Kemal İlkul gibi eğitimcilerin de görev yapması Uygur Türklerinin milli uyanış hareketini, dolayısıyla Çağdaş Uygur Şiirinin oluşumunu hızlandırmıştır. Tabii ki bu yıllarda kurulan matbaa ve çıkarılan gazetelerin de Çağdaş Uygur Şiirinin şekillenmesinde büyük payı vardır. Mesela, 1910 yılında İli'de çıkarılan " İli" gazetesi, 1918 yılında Kutluk Şevki tarafından çıkarılan "Ang"(Şuur) gazetesi, 1933 yılında yine aynı zat tarafından çıkarılan "Yengi Hayal" gazetesi, 1934 yılında İli'de çıkarılan "İli Deryası" gazetesi, 1935 yılında Urumçi'de çıkarılan "Şincang"(Doğu Türkistan) gazetesi, 1946'da yine Urumçi'de çıkarılan "Erk" gazetesi gibi yayınlarda çeşitli nevideki edebi eserler yayınlanmıştır,

* E. Ü. Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Çeşitli vesilelerle yurtdışına çıkıp gezmiş olan Kutluk Şevki, Mehmet Ali Tevfik, Abdulhalık Uygur gibi şairler Çağdaş Uygur Şiirinin şekillenmesinde çok önemli rol üstlenmişlerdir. Kutluk Şevki'nin "Toplan Millet", "Kaşgar", "Ana Til" adlı şiirleri bu geçici dönemin ilk ürünleri olup şair, şiirlerinde Uygur Türklerini zulme karşı ayaklanmaya, milleti ve vatanı sevmeye, Sultan Satuk Buğra Han, Kaşgarlı Mahmul, Yusuf Has Hacib ve vatan için şehit olan Alp Arslanlardan ilham almaya, milli dili sevmeye ve onu korumaya çağırılmaktadır. Mehmet Ali Tevfik de bu yılların önde gelen şahsiyetlerinden biridir. 1901'de Artuş'ta dünyaya gelen Tevfik'in "Okudu Aştı" ve "Kurtuluş Yolunda" adlı şiirleri bulunmaktadır. Şair, ilk şiirinde ilerlemiş toplumlara nazaran çok gerilerde kalmış Uygur toplumunu uyanmaya, ilim öğrenmeye çağırır. Şairin bu şiiri, cahil yobaz güçleri rahatsız eder ve onların şairi hükümete şikayeti üzerine, hükümet, tutuklama kararı alır. Bunun üzerine şair Batı Türkistan'a ve oradan Türkiye'ye gelir. 1923'ten 1932'e kadar İstanbul'da kalan şair, 1933'te Kaşgar'da Şarki Türkistan İslam Cumhuriyetinin kurulması üzerine Kaşgar'a döner ve burada "Kurtuluş Yolunda" adlı ünlü şiirini yazar. Şiirde kanlarını su gibi akıtarak elde ettikleri bağımsız Şarki Türkistan İslam Cumhuriyetini sonsuza dek yaşatmaya yemin edilmektedir. Milliyetçi şair Mehmet Ali Tevfik, bu şiirlerinden dolayı 1937'de Çinlilerce öldürülmüştür. Ancak Batı Türkistan'da başlayıp Doğu Türkistan'da bütün hızıyla devam eden ceditçilik hareketi, sadece bir Mehmet Ali Tevfik'i değil, onun gibi ateşli bir çok mücahit şairleri yetiştirmeye devam ediyordu. Bunların biri de Abdulhaluk Uygur'dur.

Vatanperver, milliyetçi, realist şair Abdulhaluk Uygur 1901'de Doğu Türkistan'a bağlı Turfan kasabasının Bağrı köyünde kültürlü, zengin bir tüccar ailesinde doğdu. İlk tahsilini aynı köyde yaptı ve bu sırada Arapça ve Farsça öğrendi. Sonra Turfan'da bulunan bir Çin okulunda Çince öğrendi. Daha sonra Karaşehir'deki bir Moğol Okulunda Moğolca öğrendi. Küçük yaşta tüccar olan babasıyla Çin, Batı Türkistan, Rusya ve Doğu Avrupa ülkelerini gezdi. Batı Türkistan'da bir sene kalıp Rusça'yı da öğrendi. Muhtelif ülkelere yaptığı bu geziler sonucunda gözü açılan Abdulhaluk Uygur zulüm ve cehalette kalan milletini uyandırmaya çalıştı. Şair, şiirlerinde Uygur milletini yüzlerce yıldan beri dalmış olduğu uykudan uyanmaya, şuurlanmaya, toplumda hüküm süren cahilliğe ve bu cahilliğe sebep olan yobaz ruhaniler zümresine, zalimlere karşı ayaklanmaya, silkinmeye, çağırılmaktadır. Şairin Çinlilerce okunması yasaklanan "Uyan" ve "Açıl" gibi şiirleri vardır. Abdulhaluk Uygur'un "Uyan" adlı şiiriyle Mehmet Akif Ersoy'un "Uyan" adlı şiiri arasında büyük bir benzerlik bulunmaktadır. Her halde Uygur, Batı Türkistan'da bulunduğu sürede buralara kadar ulaşan Mehmet Akif Ersoy'un eserlerini okumuş olsa gerektir. Çünkü o dönemde büyük Özbek şaki Çolpan gibi Türkistanlı ceditçiler, Osmanlı Türkleri, Azeri ve Kazan-Tatar Türk edebiyatlarını takibediyor...Tevfik Fikret, Cenap Sahabettin, Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Mehmet Ersoy gibi yazarları okuyordu (Dr.Hüseyin Ozbay, Çolpan'ın Şiirleri, TKAE, yayınları: 133, 1994, s.16). Uygur'un "Uyan" şiiriyle Akif'in "Uyan" şiirini mukayese edersek bu etkileşimi daha açık görebiliriz. Bilindiği gibi, Akif, 1915'te görevli olarak Berlin'de bulunuyordu. Her halde o Osmanlı tebasının ve tüm müslüman aleminin siyasi, iktisadi ve medeniyet duru-

muyla Batı dünyasının durumunu mukayese etme fırsatını bulmuş olacak ki, bu mukayeseden doğan sonucu gördükten sonra "Uyan" şiirini yazmıştır. Akif "Uyan"da tüm müslüman alemini uyanmaya çağırılmaktadır.Çünkü çok gelişmiş olan Batı Dünyası karşısında, Osmanlı imparatorluğunun, geri kalmış müslüman aleminin geleceğinin, istikbalinin tehlikede olduğunu farketmişti.

Baksana kini boynu bükük ağlayan ?
Hakk'ı hayatın senin ey müslüman.
Kurtar o biçareyi Allah için,
Artık ölüm uykularından uyan !

diye sesleniyordu Akif müslüman alemine. Osmanlı İmparatorluğunu, yani "O biçareyi" kurtarmak müslüman aleminin uyanmasıyla mümkün olacaktı. Ancak müslüman aleminin öyle bir uykuya dalmış ki:

Bunca zamandır uyudun,kanmadın,
Çekmediğin kalmadı.uslanmadm.
Çiğnediler,yurdunu baştan başa,
Sen yine bir kerre kımıldanmadın.

diye sitem ediyordu. Akif.Abdulhaluk Uygur da 1921'de "Uyan" şiirini yazarken içinde bulunduğu ortamı Akifinkiyle aynı idi. Onun Batı Türkistan ve Doğu Avrupa'ya yaptığı geziler gözlerini açmış ve o, bu gözlerle milletinin geleceğini korkunç bir felaketin beklediğini görmüştü. Ancak o, Akif gibi bütün müslüman alemini değil, bu alemin bir parçası olan müslüman Uygur Türklerini uyanmaya çağırılmıştı.

Ey fakir Uygur oyğan uykung yeter. (Ey fakir Uygur uyan, uykun yeter)
Sende mal yok.emdi ketse can keter. (Sende mal yok, şimdi gitse can gider)
Bu ölümden özüngni kutkazmısang, (Bu ölümden kendini kurtarmazsan)
Ah sening haling heter, haling heter. (Alı senin halin beter, halin beter.)

Ancak Uygur Türkleri de diğer müslüman toplulukları gibi derin uykudaydı. Abdulhaluk Uygur da Akif gibi bu durumdan yakınıyordu.

Helimu cansızga ohşaydu tening, (Zaten cansıza benziyor tenin)
Şunga yokmu ançe ölümdin geming. (Ondan mı yoksa ölümden yok hiç gamın)

Kıçkırsam kınırlamayla yatısen, (Çağırısam kımıldamadan yatıyorsun)
Oyğanmay ölniekçimu sen şu peting. (Uyanmadan Öylece ölecekmisin)

Akif "Uyan" şiirinde bütün Şark dünyasını Batıya karşı harekete çağırıyor-
du.Aksi halde bunun bedelinin gelecekte çok ağır olacağına altını çiziyordu.Ve diyordu ki;

Ey koca Şark,ey ebedi meskenet!
Sen de kımıldanmaya bir niyet et.
Korkuyorum,Garb'in elinden yarın,
Kalmıyacak çekmediğin mel'anet.

Aynı çağırını Abdulhaluk Uygur'un "Uyan" şiirinde de görüyoruz.

Kop dedim, başıngnı köter, uykungnı aç, (Kalk dedim , başımı kaldır, uykunu aç)

Rekibin başını kes,kanını kaç. (Rakibin başını kes,kanını saç)
 Köz açıp etrapka obdan bakmışang, (Göz açıp etrafa iyice bakmazsan)
 Ölürsen armanda bir kün na ilaç. (Ölürsün hasretle bir gün yok ilaç.)

Mehmet Akif Ersoy ve Abdulhaluk Uygur'un aynı başlığı taşıyan "Uyan" şiirleri arasındaki bu benzerliklerin bir tesadüften ibaret olmadığını göstermektedir. Yani Türkiye edebiyatı Tatar ve Özbek edebiyatları aracılığıyla Çağdaş Uygur Şiirinin oluşumuna tesir etmiştir.

Şair Abdulhaluk Uygur, milletini uyanmaya, mücadeleye çağırarak kalınmamış, bizzat kendisi bu mücadelenin öncülüğünü yapmıştır. O, 1932'de arkadaşlarıyla birlikte Turfan İnkılabı Merkez Komitesini kurarak milli ayaklanmaya hazırlanırken hainlerin ihbarı üzerine Çin Umumi Valisi Şing Şısey tarafından idam edilmiştir. Şiirlerinin tamamı yakılmıştır. Son yıllarda şairin halkın ezberinde kalan şiirleri toplanarak bir kitap halinde "Abdulhaluk Uygur Şiirleri" adıyla yayınlanmıştır.

1940'lı yıllarda ise vatanperver şair Lütfullah Mütellif, Bilal Azizi, Nimşehit, Abdurrahim Tileş Ötkür, Ahmet Ziyai, Turgun Almaş, Enver Naşiri gibi şairler Mehmet Ali Tefik, Abdulhaluk Uygur'un yolundan giderek milleti ilim öğrenmeye, ilerlemeye çağırarak cengaver şiirler yazmaya devam ettiler.

Lütfullah Mütellif yeni oluşan Çağdaş Uygur Şiirinin bu yıllardaki öncülerinden biridir. 1922'de İli vilayetinin Nilka kasabasında dünyaya gelen L. Mütellif ilk ve orta tahsilini Gulca'da, yüksek tahsilini Urumçî'deki Devlet Öğretmen Yetiştirme Enstitüsü'nde yaptıktan sonra 1942 ve 1945 yılları arasında Urumçî'de çıkmakla olan "Şincang" gazetesinde ve Aksu'da çıkmakta olan "Aksu" gazetesinde çalışmıştır. 1945'te arkadaşlarıyla birlikte Şİncang Yaş Uçkunlar Birliği (Şincang Genç Kıvılcımlar Birliği) örgütünü kurarak milli ayaklanmaya hazırlanırken Çinliler tarafından idam edilmiştir. 1942'den itibaren şiir yazmaya başlayan L. Mütellif in şiirlerinde daha çok sosyal ve politik konulara yer verilmiştir. Şairin "Tenlirim Yaprak"(Vücutum Yaprak), "Yıllara Cevap", "Hiyalcan Tilek" (Hulyalı Dilek) gibi bir çok lirik şiirleri, "Muhebbet ve Nefret" adlı destanı, "Samsak Akang Kaynaydu" (Samsak Abi Coşuyor), "Borandin Keyin Aptap" (Fırtınadan Sonraki Güneş),"Küreş Kızı" (Mücadele Kızı) , "Tahir ile Zühr" adlı piyesleri vardır. "Lenin Öyle Öğretti" adlı şiiri ise şairin belli ölçüde Sovyet etkisi altında kaldığını göstermektedir. Bunun sebebi onun orta tahsilini Gulca'daki Rus okulunda yapmış olmasıdır. Çeşitli nazım biçimlerinde eser veren şairin şiirlerinde, mücadele ruhunun fışkırdığını görürüz. Onun "Yıllara Cevap" adlı şiiri yıllara, zamana meydan okuma niteliği taşımaktadır. Şiirde şair, kendisini ihtiyarlıkla, ölümle korkutan, tehdit eden yıllara oğluyla karşı koyacağını ifade eder. L.Mütellif, Çağdaş Uygur Edebiyatında serbest şiir tarzını ilk kullanan şair olarak da kayda geçmektedir.Son yıllarda şairin şiirleri "L,Mütellif Şiirleri" adıyla bir kitap halinde yayınlanmıştır.

Abdurrahim Ötkür de 1940'lı yılların ateşli şairlerinden biridir. 1923'te Kumul'da bir tüccar ailesinde doğmuş olan Ötkür, Kumul'da patlak veren müh ayaklanmanın bastırılmasından sonra ailesiyle birlikte geçici olarak Çin'in Kansu bölgesine göç etmiş ve daha sonra Doğu Türkistan'ın Üçturfan kasabasına geri

dönmüştür. Hayatındaki bu değişikliklerden ötürü ilk tahsilini ancak 1936'da tamamlayabildi Ötkür, Orta tahsilini Urumçi'deki bir gimnaziyonda yapmış ve bu sırada Puşkin, Tolstoy gibi Rus şair ve yazarlarının yanısıra Abdullah Tokay gibi Tatar şairlerinin eserleriyle de tanışmıştır. "Şincang" gazetesi ve "Yeni Nur" dergisinde yayınlanan "Gang Kanat"(Çelik Kanat) , "Küreş Dolkunları"(Mücadele Dalgaları) adlı şiirleri ve "Tanıç Kandın Milyon Çiçekler"(Bir Damla Kandan Milyon Çiçek) adlı piyasesi, "Yürek Munğları"(Yürek Dertleri), "Tarım Boyları" adlı şiir kitapları ile "Kaşgar Gecesi" adlı destanı şairin 1940'li yulardaki önemli eserlerindedir.

1944'te Uygur Türklerinin Çin müstemlekeçilerine karşı başlattığı üç vilayet(İli, Çöğiiçek, Tarbağatay) ihtilali sırasında yeni yetişmiş olan Tayipcan Aliyev, Elkem Enlem, Abliz Naziri, Mehmet Rahim, Erşeddin Tatlık, Çapar Emet ve Kurban Emin gibi şairler de milleti milli mücadele safına çağırın, ihlilal başarılarını öven şiirler yazmışlardır.

Ekim 1949'da Çin komünistleri, Milliyetçi Çin iktidarına son vererek Çin Halk Cumhuriyetinin kurulduğunu ilan ettiler. Çin komünistleri iktidara geçtikten hemen sonra tüm Çin'de komünist rejimi tatbik etmeye başladılar. İlk olarak toprak reformu gerçekleştirildi, yani toprak sahiplerinin toprakları çiftçilere verildi, daha sonra Sovyetlerdeki kolhoz tipi kooperatifler, komünler kuruldu. Böylece özel mülkiyete son verildi.Bu toplumsal hareketler, doğal olarak Uygur edebiyatına da yansdı. Bu dönemde işçilerin, çiftçilerin hatta bütün Çin'in kurtarıcısı olarak lanse edilen Çin Komünist Partisini ve onun başkanı Mao Zedung'u Övmek, sevmek, halkı Çin komünistlerinin faaliyetlerine destek vermeye çağırınmak, çiftçilerin yeni yaşamındaki gelişmeleri övmek, Uygur şiirinin temel konusunu oluşturmaktadır. Şair Tayipcan Aliyev'in "Yıraktan Kelgen Het"(Uzaktan Gelen Mektup), "Valakteküropning Ölimi"(Patavatsızlık Ölümü), Şair Elkem Ehtem'in "Tang Atkanda"(Tanyeri Ağarırken), Şair Abliz Naziri'nin "Huanghc DoIkuni"(Sarı Irmak Dalgası) adlı şiirleri Komünist Çin İktidarının ilk yıllarındaki eserlerdir.

1957'de Çin komünistlerinin başlattığı sağcılığa,yerli milliyetçiliğe karşı hareket, Uygur edebiyatını büyük bir felakete uğrattı.Tayipcan Aliyev'in "Tügimes Nahşa"(Bitmeyen Şarkı), Şair Emin Tursun'un "Çimende Gül"(Çemende Çeçek), Şair Mirzahid Kerim'in "Sandık İçindeki Bebek" gibi bir çok güzel şiirleri "zehirli ot" damgasıyla eleştirildi. Şairler ve yazarlar, ağır baskı altında tutuldular, kimileri hapse atıldılar, kimileri sürgüne gönderildiler. Bu dönemde şair ve yazarlar, Çin komünistlerinin önceden belirledikleri konularda eser yazmaya mecbur edildiler. Neticede Uygur edebiyatı, bir propaganda edebiyatı haline getirildi. Ancak bu yıllarda bazı şairler, ağır baskılara rağmen vatanperverlik, sevgi ve emek konularında estetik değeri oldukça yüksek olan eserler vermeye devam ettiler. Çin komünistlerinin istediği şekilde şiir yazmayı içine sindiremeyen bazı şairler ise susmayı tercih ettiler. Tayipcan Aliyev'in "Vatan Hakkında Gazel", Abdülkerim Hoca'nın "Cennet Nede Disengler"(Cennet Nerede Derseniz), Nişehit'in "Tarım Kızı", Kurban Barat'ın "Dihan Ata"(Çiftçi Baba), Mehmet Ali Zunun'un "Bille Men"(Seninleyim), İbrahim Hemdul'un "Mahodin Avaz"(Al Ağılından Çıkan Ses) adlı şiirleri bu yıllardaki Uygur şiirini temsil

eder. Bu dönemdeki Uygur şiirinde romantik ruh hakim unsur olarak karşımıza çıkar. Tabiatıyla onca beyin yıkamadan sonra şairler, her şeye romantik gözüyle bakmaya, içinde bulunduğu toplumu ideal toplum olarak görmeye veya öyle göstermeye çalışmışlardı. Eserlerinde yaratılan her karektere az çok komünizm ruhu vermeyi ihmal etmediler. Komünizm için çift süren, komünizm için hayvan güden, komünizm için gece gündüz çalışan insanlar, onların gözünde ideal insanlardı. Fakirlik şerefti, övünme nedeniydi.

1966 ve 1976 yılları arasında bizzat Mao Zedung'un yönetiminde başlatılan 10 senelik "Kültür Devrimi" sırasında Uygur edebiyatı, bir kez daha büyük bir darbeye maruz kaldı. Çok sayıda şair ve yazar hapse alındı ve sürgüne gönderildi. Halk tarafından sevilen değerli eserler eleştirildi veya yok edildi. Sadece kültür devrimini öven ve destekleyen şiirlerin yazılmasına müsaade edildi. Bu yıllarda edebiyat eserlerin değerlendirilmesinde, politik ölçü ilk sırada, edebi ölçü ise ikinci sırada yer alıyordu. Çin komünist partisinin, onun başkanı Mao Zedung'un ve komünizm rejiminin övülmediği, desteklenmediği bir edebiyat eseri edebi yönden ne kadar başarılı olursa olsun eleştirilmeye mahkumdu. Bu on yıl Uygur edebiyatının en karanlık yıllarıydı.

Ancak 1979'da Çin komünistlerinin gerçekleştirmiş oldukları on senelik "Kültür Devrimi"nin yanlış olduğunu kabul etmeleriyle birlikte Cindeki diğer milletlerin edebiyatlarında olduğu gibi Uygur edebiyatında da yeni bir dönem başlamış oldu. Çin komünistlerinin samimiyetinden duyulanan şair ve yazarlar uzun süredir çektiği sıkıntılardan sıyrılarak büyük bir gayretle eser yazmaya başladılar.

Bu dönemde yayınlanmış olan Abdulrahim Ötkür'ün "Yahşi", Abliz Naziri'nin "Ferhat Bol", Kurban Emin'in "Kaşgar'da Bahar", Arslan'ın "Figen", Tayıpcan Aliyev'in "Dihanın Yürek Sözi"(Çiftçinin Yürek Sözü), Tursunay Hüseyin'in "Anarlık Bağ"(Nar Bahçesi), Abdullah Süleyman'ın "Tağ Nahşıları"(Dağ Türküleri) gibi köy hayatını konu alan şiir ve destanlar, yeniden canlanmaya başlayan Uygur şiirinin örnekleridir. Bu yıllarda şairler, her ne kadar kendilerini özgür hissetseler de şiirlerinde yine de ihtiyatlı davranmayı tercih etmişlerdir.

Destan, Çağdaş Uygur şiirinde de çok önemli bir tür olarak yerini muhafaza etmiştir. Son yıllarda teknik ve edebi yönden oldukça mükemmel destanların yazıldığını görüyoruz. Bu destanlar arasında şair Mehmetcen Sadık'ın "Çin Muhabbet "(Gerçek Sevgi), Tayıpcan Aliyev'in "Töhet Kurbanı", Abdurrahim Ötkür'ün "Uluğ Ana Hekkide Çöçek"(Ulu Ana Hakkında Masal), Arslan'ın "Yultuzlar Yurtı" adlı eserlerin Çağdaş Uygur Destancılığında çok önemli yeri vardır. Bu destanlarda aşk, vefa, vicdan, doğruluk gibi insan hayatındaki evrensel değerlerin yanısıra tarihi konular da işlenmiştir.

Çağdaş Uygur şiirinden söz ederken bahsetmeden geçemeyeceğimiz çok önemli bir şahsiyet vardır ki, o da Tayıpcan Aliyev'dir. Çağdaş Uygur şiirinin en sevilen ve en verimli şairi olan Tayıpcan Aliyev, 1930'da İli vilayetinin Korgas ilçesinde doğmuştur. Daha küçük yaşta Ali Şir Nevai, Abay, Abdullah Tokay, Hamit Alimcan, Puşkin, Mayakovski gibi şairlerin eserlerini okumaya başlayan Tayıpcan Aliyev, 1946'dan itibaren şiir yazmaya başlamıştır. Şairin 1000'den

fazla şiiri bulunmaktadır. "Şerk Nahşisi" (Doğu Şarkısı). "Teçlik Nahşisi" (Barış Şarkısı).. "Tügimes Nahşa"(Bitmeyen Şarkı), "Vetiniinni Küyleymen" (Vatanım Methediyorum), "Zepmu Çıraylık Keldi Balar"(Çok Güzel Bahar Geldi), "Bahar İlhamı" gibi şiir kitapları vardır. Şairin bazı şiirleri Fransızca, İngilizce ve Türkçe'ye de çeviri İmi ştir. Özellikle "Tügimes Nahşa" (Bitmeyen Şarkı), "Vatan Hakkında Gazel", "Valakteküropning Ölimi" (Patavatsızın Ölümü) adlı ölümsüz şiirleri bulunan şair, bir kaç defa Çin yazarlar Birliği'nin başkan yardımcılığı görevine getirilmiştir. Çağdaş Uygur şiirinin temel taşlarından biri olan Tayipcan Aliyev , 1989'da yakalandığı kanser hastalığına yenik düşerek Urumçi'de hayata veda etmiştir. Şair Tayipcan Aliyev'in şiirleri, dilinin sadeliği, pratikliği, renkliliği, konu zenginliği, estetik güzelliği, Uygur Türklerinin halet-i ruhiyesine uygunluğu, kullanılan nazım biçimlerinin halk şiirine yakınlığı ile diğer şairlerden ayrılır. Aliyev, kelime seçme ve kullanmadaki ustalığı ile de hemen dikkati çeker. Şiirlerinin çoğunluğu dördlük biçiminde olmak üzere gazel, muhennes, müstezat gibi divan şiiri tarzında yazılanları da vardır.

Çağdaş Uygur Şiirinin 1980'den sonraki durumu istikrarlı bir çizgi takibetmektedir. Bu dönemde daha evvel Komünist iktidar tarafından despotize edilen edebi normlar ortadan kaldırılmış, onun yerine edebiyat eserlerinde sosyalistik gerçeği olduğa gibi yansıtma teşebbüsü ortaya atılmıştır. Şairlerimiz bu serbestlikle tarihi ve milli konulara yönelmiş, insani ve evrensel değerlere daha fazla yer vermeye çalışmışlardır. Sembolizm vasıtasıyla milli şuuru uyandıran.millete tarih bilinci aşıl原因an, hak ve özgürlük fikrini kamçıl原因an şiirler yazmışlardır."Tarım", "Tanrıdağı", "ana", "gül", "bülül", "tan" gibi sözcükler vatan, millet, özgürlük ve bağımsızlığı sembolize ederken, "tün", soğuk", "kış", "karga" gibi sözcükler de zulmü, baskıyı, ağır hayat şartlarını, işgalcileri ifade etmek için kullanılmıştır.

Günümüzde ise Çin ve Rus edebiyatının, dolayısıyla Batı edebiyatının kuvetli etkisi altında yetişmiş olan genç şairler, öğrendikleri yeni yöntem ve üsluplarla önceki herhangi bir dönemde benzeri olmayan bambaşka şiirler yazmaya başladılar ve çağdaş Uygur edebiyatına sembolizm, sürrealizm gibi edebiyat akımlarını getirdiler. Batı'da otuzlu yılların modası olan bu sürrealizm akımı Çin'e ve oradan da Doğu Türkistan'a ancak 1980'den sonra ulaşmıştır. Bu yeni akım muhafazakar şairlerin şiddetli karşı koymalarına rağmen , gençler tarafından çabuk benimsendi ve bu tarzda yazılan şiirler daha çok tutuldu. Gelenekçi şairler, bu akıma anlaşılmaz diye karşı çıkarken , yeni akımcılar da geleneksel şiir tarzını Arap-Fars şiirinin kalıntısı diye inkar etme eğilimi gösterdiler. Bugün bu kavga dinmiş gibi görünmektedir. Çağdaş Uygur edebiyatına giren bu yeni akımın temsilcileri arasında Tabir Talip, Abdullah Savut, Ahmetcan Osman, Kasım Sidik, Erkin İbrahim, Yasın Zilal, Batur Rozi, Abdurrahim Abdullah, Aziz Ali, İlğarcan Sadık, Muhtar Mahsul gibi genç şairler gösterilebilir.

Emin Ahmet'in "Boz Turgay", Yusufcan Ahmet'in "Deniz Lirikaları", Osmancan Savut'ım "Yeni Gün-Yeni Sevgi-Yeni Dünya", Ahmetcan Osman'ın "Beşik", Abdulkeyum'un "Emizge" adlı şiirleri yeni tarz Uygur şiirini temsil etmektedir.

Çağdaş Uygur Şiirinden Örnekler.

MEHMET ALİ TEVFİK

Uygur Türkçesi:

Takitim tak boldı mundiki helkning nidayidin,
Kulaklırim gas boldı kişenler sadayidin,
İh biçare mezlumlar ! Gunahi nime zadı ?
Bir mangdamçe yer tegmiş bu veten panayidin.

Neççe yıl kezgen idim diyar gurbetni,
Hiç keyerde körmigen bu okubetni,
Elip bardım akartış kaytıp vetenge,
Mukapat üçün aldım azar külpetni.

Bu karangu yıllarda tapalmıdım adalet,
Adaletke intildim kolga aldı siyaset,
Helkim üçün ilim - pen terekkiyat İstedim,
Niyitim sap, dilim ak, Ötküzmidim cinayet.

Türkiye Türkçesi:

Takatim kesildi burdaki halkın nidasından,
Kulaklarıım duymaz oldu zincirlerin sedasından,
Ey zavallı mazlumlar ! Suçu nedir vallahi,
Bir adımca yer kalmış bu vatan kucağından.

Nice yıl gezmiş idim diyar-i gurbeti,
Çekmedim hiç bir yerde bu ızdırabı,
Ağartmaya çalıştım dönüp vatana halkımı,
Mükafat olarak aldım azar ve azabı.

Bu karanlık yıllarda bulamadım adalet,
Adalet isteyince tutukladı hükümet,
Halkım için ilim ve terakkiyat istedim,
Niyetim saf, kalbim ak, işlemedim cinayet.

LÜTFULLAH MÜTELLİF

Uygur Türkçesi:

TENLİRİM YAPRAK

Tenlirim yaprak titrep tohtıdı,
Yürüğüm dertlik erkin sokmıdı,
Çünkü hey yarım sening halingni,
Kördüm piğanda gunçe çağingni.

Azizlep ösüp on beşke keldi,
Tehimu dehşet bastı pelekni,
Düşmenni bilmey dostum dep yürüp,

Bir namert zalim ezdi yürekni.
Oyğan ey yarim rekipler yaman.
Eğer oyğanmisang yığlaydu zaman.
Mening çirayım sarğaydı saman,
Emdi men kettim sen kalğın aman.

Türkiye Türkçesi:

VÜCUDUM YAPRAK

Vücudum yaprak gibi titredi,
Dertli kalbim rahat bulmadı.
Çünkü ey yarim senin halini,
Elemde gördüm gonca çağını.
Sevgiyle büyüyüp on beşe geldi,
Daha da sardı dehşet feleği.
Düşmanı bilmeden dostum diyerek,
Bir namert zalim ezdi yüreği.
Uyan ey yarim, rakipler yaman,
Eğer uyanmazsan ağlar bu zaman,
Sararan benzim güya ki saman,
Şimdi ben gidiyorum hoşça kal aman.

ABDURRAHİM ÖTKÜR

Uygur Türkçesi:

İZ

Yaş iduk müşkül seperge at minip çıkkanda biz,
Emdi atka mingüdek bop kaldı ene nevrimiz.
Az iduk uzun seperge at minip manğğanda biz,
Emdi çoñg kan'an ataldu kaldurup çöllerde iz.
Kaldı iz çöller ara gahi davanlarda yene,
Kaldı ni-ni arslanlar dest çöllerde kevrısiz.
Kevrısiz kaldı dimenğ yulğun kızarğan dalada,
Gül çiçeke pürkiner tanğni baharda kevrisi,
Kaldı el, kaldı menzil, kaldı yırakta hemmisi,
Çıksa boran köçse kumlar heç kömülmes izimiz,
Tohtimas karvan yolu, gerçe atlar bek oruk,
Tapıdu heç bolmisa bu izni bir kün nevrimiz,
ya çevrimiz

Türkiye Türkçesi:

İZ

Genç idik zorlu sefere atlanıp çıkarken biz.
İşte ata binecek kadar büyüdü artık nevrimiz¹.
Az idik uzun sefere atlanıp yürürken biz,
Şimdi büyük kervan olduk bırakıp çöllerde İz.
Kaldı iz çöller ara kah yokuşlarda daha,
Kaldı nice arslanlar kumlar altında kabirsiz.
Kabirsiz kaldı demeyin ılgın biten kırlarda,
Gül çiçekle örtünür yarınki baharda kabiri,
Kaldı il, kaldı menzil, kaldı uzaklarda hepsi.
Çıksa boran, göçse kumlar, hiç gömülmez izimiz.
Bitmez bu kervan yolu gerçi atlar pek zayıf,
Bulacak hiç değilse bu izi bir gün nevrimiz,
ya çevrimiz².

TAYİPCAN ALİYEV MUHEBBET LİRİKİLİRİ

Uygur Türkçesi:

KEDİRLEYMEN SENİ CANAN

Hemişe küyligende men muhebbetni,
Beğişlaymen sanğa canan talay betni.
Zoravanlar manga muşt tenğligen çağda,
Meni söydüñg kilip ret kariğu töhmetni.
Muhebbetni ögendim men şu cür'ettin,
Berip zer alğılı bolmas bu hisletni.
Şunğa deymen:seni söymeklikim canan,
Emesmu luddi söygende hekikelni.

Türkiye Türkçesi:

SEVİYORUM SENİ CANAN

Sevgiden söz ederken daima,
Ayırırım sana nice sayfayı.
Zorbalar bana yumruk atarken,
Sevdin beni reddedip iftirayı.
Öğrendim sevgiyi bu cesaretten,
Mümkün mü altınla almak bu ahlakı.
Diyorum ki seni sevmek cananım,
Bir değil mi sevmekle hakikati.

Uygur Türkçesi:

Türkiye Türkçesi:

1 Nevre, torun anlamındadır.

2 Çevre, torun torunu anlamındadır.

BİR KIZNING HESRİTİ

Gül bahar peşli idi,
Könglümde sen bulbul iding.
Sen meni güller ara,
Zepnu çirayhk gül deding.
kamitimni mahtiding,
Yok kılçılık noksanmu dep.
Çaçlirimni oyniding,
Sumbulmu dep,bostanmu dep.
Levlirimni günçe dep,
Teripliding heyran bolup.
Kaşlirim mehrap körüngen,
Közlirim çolpan bolup.
Mahtiding külkemnimu,
Goya yekimlik nahşa dep.
Meni söygenting şu çağda.
Sen nimançe yahşi dep.
Ötti aylar şunçe tez,
Keldi bahar peşli yetip.
Ketse köklem ne ilaç ?
Kılding elem senmu ketip.
Nime dep sayrividing,
Gül peşlide gülbağda sen.
Bimehel taşlap ketip,
Könglümni koyduñ dağda sen.
Men muhebbet gülini,
Solmaydiğan gül deptimen.
Bumu rast,emma sening,
Könglütiğni men bilmeptimen.
Sen üçün heç gep emes,
Kılğan puşayman hesritim,
Söyğü babıda savak,
Bolsun mening bu ibritim.
Yar degenge yar emes,
Köngülüni köngli söymise.
Ot emes yazda köyüp,
Kış peşli kelse köymise.

BİR KIZIN HASRETİ

Gül bahar faslı idi.
Gönlümde sen bülbül idin.
Sen beni güller ara,
Çok güzel bir gül dedin.
Boy poşumu methettin,
Zerre kadar yok noksanı diye.
Saçlarımı oynadm,
Sünbül mü,bostan mı diye.
Dudağımı gonca diye,
Tarif ettin hayran olup.
Kaşlarım keman görünmüş,
Gözlerim çulpan olup.
Övdün hem gülüşümü,
Sanki hoş bir şarkı diye.
Beni sevmiştin o zaman,
Sen ne kadar yahşi diye.
Aylar geçti çabucak,
Geldi bahar faslı yetip.
Gitse bahar ne çare ?,
Üzdün beni sen de gidip.
Niye çoşup ötmüş tün,
Gül faslında gülbağda sen.
Gittin bırakıp aniden,
Gönlümü koydun dağda sen.
Ben sevgi güllerini,
Hiç solmaz gül demişim.
Bu da doğru,ama senin,
Gönlünü ben bilmemişim.
Sana hiç bir şey değil,
Çektığım izdırıp hasretim.
Sevenlere acı ders,
Olsun benim bu ibretim.
Yar demekle yar olmaz,
Gönül gönülü sevmezse.
Ateş değil yazda yanıp,
Kış gelince yanmazsa

Uygur Trkęesi:

KN GERPTİN ÇIKKANDA

Ayrilimiz biz okum,
Kn gerptin ıkkanda,
Ya kn çıkar gerptin,
Biz ayrılmak bolğanda.

Ay krner yırak dalada,
Ak kanatlık ğeribane kar,
Besip yatkan gher tuhumdek,
Kış keçisi ğemkin sehrada,
Kelbimdiki zmdin başka,
Kimmu manga bolarkin hemrah ?
Egeřtrp cimcit hiyalni,
Aylinimen hoylida tenha.

Ap'ak kipeın arlıvalğın kış,
Klmsirep turar yenimde.
Kırpikliride,
Bostan yasap uykudin,
Anam,dadam yatar supida.
Tatlık tiřler,
Uçup çıkıp ukilirim kzidin,

Kngkını kiyip rengareng,
y iiğe lıkmulık tohıp,
Pervaz kılıp oynaydu usul.
Kenttiki itlarmu bu ke,
Kořak ketip cudalık n
Tnep çıkar taığğie ptn.
Morısıda pakar yierniığ,
Meni okum saklap olturar,
Hořlařmakka ařřanıki tütün.
Muz aknığın karlık etizda,
Ktiřidu seherni oyğak,
Tong tezekler ıkarmay n-tın.

Kuřka kyi,
Tonglap kalğın cigdilik,
Canlınarmu munğluk koşakta,
Tilğa kirip ete men n ?
Gerbi yaktın ıkkın kn bilen,
Nurlanganda sehra upuki,
Hořlařarmen bunda henimidin,

Türkiye Trkęesi:

GüNEş BATIDAN DOĖARKEN

Ayrılaağız muhakak,
Güneş batıdan doĖarken.
Ya güneş batıdan doĖar,
Biz ayrılmak olurken.

Ay görünür uzak kırlarda,
Beyaz kanatlı garibane kar.
Altın yumurta bekler gibi,
Kış gecesi zgn kırlarda,
Kalbimdiki kendimden başka,
Kim eř dost olacak bana ?
Peřime takıp suskun hayalı,
Dolařıyorum avluda tenha.

Beyaz kefen rtnen kış,
Gülümseyip durur yanımda.
Kırpiklerinde,
Bostan yaparak uykudan,
Anam,babam uzanmıř orda.
Tatlı rüyalar,
Uuřuyor gözlerinden kardeř-
lerimin,

Giyip rengarenk gömleklerini,
Evin içine sığmadan
Dans ediyor kanat çırparak.
Köydeki köpekler de ,
Trk söyleyip ayrılık için.

Uyumayacak sabaha kadar.
Bacasında alçak evlerin,
Beni elbet bekliyorlar,
Akřamki duman bu veda için.

Buz parlayan karlı tarlada,
Bekliyorlar sabahı hem de,
Donmuř tezekler çıkarmadan
tın.

Serçe şarkısı,

Donup kalmış iğdelik,
Canlanır mı güzel türküyle,
Dile gelip yarm ben için ?
Bati yönden doğan güneřle,

Aydınlanırken bozkır seması,
Vedalařınm burda herkesle,

Kirpikimde tatlık çüş yukı,
Ayrılıp eh hilvet külbenedin,
Yol alarmen yırak şeherge.
Periştiğe aylınıp şu çağ.
Özümde yok bolğını üçün,
Belit şadlık tilep kalımen,
Bunda kalğan cimi nersige.

Kirpiğimde tatlı rüya kalıntısı.
Ayrılıp bu sakın kulübemden,
Yol alırım uzak şehire.
Bir meleğe dönüşüp o çağ,
Kendimde yok olduğu için,
Mutluluklar dileyeceğim.
Burada kalan hemen her şeye.

MEHMET ALİ ZUNUN

Uyur Türkçesi:

KUÇAKLA,U SENİNG DADANG

1

Kulüp kirdinğ.öngünğ öçti
Turup kaldmğ,alam menğdep.
Kara.aldınğda turğan kim,
Eçip bağrını,kol tenğlep?
Balam kim u közidin ot,
Tomuz tepti yenip turğan ?
Sening işkinğ bilen şudem,
Pütün cismi erip turğan ?
Dadang şu,koy yetirkaşnı.
Gire sal boymğa,oğlum !
Dada ! dep varkıra ünlük,
Özüng at koynığa,oğlum !
Unıng onğ menğzige söygin,
Pütün mehrinğ bilen söygin.
Unıng sol menğzige söygin,
Yürek kelbinğ bilen söygin.
Dadang şu,koy yetirkaşnı,
Kucakla bu uyultaşnı.
Unıng bağrığa lök emdi,
Hoşallık kayğululuk yaşnı !

2

Aşu yadname süretke,
Karap sürdüñğ hiyal, oğlum.
Perez küsam, kezer ösmür.

Türkiye Türkçesi:

SARIL,0 SENİN BABAN

1

Neşeyle girdin...rengin uçtu,
Durakaldın yavrum şaşıp.
Bak, karşında duran kim o ?
Elin i, kucakını açıp?
Yavrum kim o gözlerinden,
Ateş, alev yanaduran?
Senin aşkın ile şu an,
Tüm vücudu ereyip duran ?
Baban o,yadırgama,
Sarıl boynuna,oğlum.
Baba ! diye bağırarak,
Atıl koynuna,oğlum !
Öp onun sağ yanağını,
Bütün aşkın ile öp.
Öp onun sol yanağını,
Yüreğinle,kalbinle öp.
Baban o, yadırgama,
Kucakla o kaya taşı.
Onun bağına dök şimdi,
Tatlı acılı yaşı.

2

O hatıra resine,
Bakıp hayale daldın, oğlum.
Belki çocukluk kalbinde,

Dilingda bir sual, oğlum.
 Cavap ber, sen İding kandak,
 Emizge şoriğan çağda ?
 Aşu eptingge ohşamsen.
 Galastuk oriğan çağda ?
 Hayatıngda bugün kördüñg,
 Dadanğı tunci ret, oğlum.
 Uning yaşlık guvahidur,
 Közüñg tikken suret, oğlum.
 Bügünki epti-isketi,
 Süretke ohşımas rastin.
 Asanmu on kara kışını,
 Kepeste ötküzüş baştın !
 Ezizim,turmıñın mundak,
 Guman şübhe bilen menğdep.
 Oylamsen ve ya nede,
 Uning menğzidiki menğ dep?
 Beşimğa şu eñir yıllar,
 Kılıptu kar-kırav tartuk.
 Yavuzluk bencili saptu,
 Kara menğ ornığa tartuk.
 Çanaklarğa petip ketken,
 Közİdİn korkma, eyminme.
 Söñgekke çaplışıp ketken,
 Yüzidin korkma,eyminme.
 Dadanğ şu, at Özüñg, oğlum !
 Kuçaklap,eyt sözüñg,oğlum !

3

Seziklik çağlırım...başka,
 Cudalık möldüri yağdı.
 Atanğ taşlandı zmdanğa,
 Bu hicrandın yürek ağdı,
 Tuğuldunğ,ey eziz oğlum,
 Hukuşlar huliğan tünde.
 Cehennem otlırı bu can
 Tenimni korğan tünde.
 Çıraymığa bekıp ılık,
 Külüp-yığlap emek boldunğ.
 Elemlik tünde yar-sırdaş,
 Yekin hemrah yülek boldunğ.
 Sañğa men her ketim baksam.

Bir soru doğdu, oğlum.
 Cevap ver nasıl idin sen,
 Emzik emdiğın çağda ?
 O haline benziyor m usun.
 Kravat taktığın çağda ?
 Hayatında bugün gördün,
 Babanı ilk kez,oğlum.
 Onun gençlik şahididir.
 Baktığın o resim,oğlum.
 Bugünkü hali, suratu,
 Resime benzimez, gerçekten.
 Kolay mı on kara kışı,
 Kafeste geçirmek baştan.
 Azizim,durma böyle,
 Kuşku ile bakıp serssem.
 Hanı diye mi düşünüyorsun,
 Onun yüzündeki o ben .
 Başıma o ağır yıllar,
 Hediye etmiş beyaz saçlar.
 Vahşilik hançeri açmış,
 Kara ben yerine yaralar.
 Gözkapaklarına oturmuş,
 Gözünden korkma, çekinme.
 Bir kemik bir et olmuş,
 Yüzünden korkma,çekinme.
 Baban o, haydi koş, oğlum !
 Sarıl ona,konuş,oğlum !

3

Hamile iken başıma,
 Aynılık dolusu yağdı.
 Baban atıldı zindana.
 Bu hicrandan yürek ağdı.
 Doğdun ey aziz oğlum,
 Kuzgunların öttüğü gece.
 Cehennem ateşi canımı,
 Vücutumu kavurduğı gece.
 Yüzüme bakıp ılık,
 Gülüp ağlayıp büyüdün.
 Acılı gecede yar sırdaş,
 Yakın eş dayanak oldun
 Sana ben her defa baksam,

Elem közdin yırak boldı.
Sening işkinğ.mehii riştinğ,
Hayatımğa çirağ boldı.

"Dada...dad..dad.." desenğ, oğlum,
Közümdin aktı kanlık yaş.
Dadangnmğ levzi hem mehriñğ,
Manga berdi çidam-berdaş.

"Dadam kim ?" dep sorap kaldınğ, "Babamkim?" diye sorakaldım,
Aşu süretni körseltim.
"Dadam nede ?" kılalmay söz,
Elemlik tolgınıp kettim...

Deding bir kün:"Ana,sözle,
Dadanı kılğan cinayetni."
Dedim:"Oğmirudadang söygen,
Ekılınğ nuri— hikmetni.

Berey dep bal-hesel elge,
Yürekkc şirne yığkan u.
İcadi beygide dul dul,
Minip meydangğa çıkkan u.

Haman ayrılmığan serkıl,
Kelem, renğlik kerindaştin.
Sanaksız tünni ötküzgen,
Sızık çertyuj sızıp baştın.

Vetenning tekdiri, behti,
Dadangmğ şöhriti. oğlum.
Günahı:el üçün tökken,
Halal ter meliniti, oğlum.

Deding:"Ah, nem bolattım şu,
Dadamnı bir körüvalsam.
Kolonun boynğa taşlap,
Tümenmingni söyüvalsam !..."

Dadang şu,koy yetirkaşnı,
Kucakla şu göher taşnı.

Azap gözden uzak oldu.
Senin aşkın,hemde sevgin,
Hayatuma çerağ oldu.

"Baba...baba.."desen oğlum,
Gözümnden aktı kanlı yaş.
Babanın sözü ve sevgin.
Bana verdi kuvvet berdaş³.

O resimi gösterdim.
"Babam nerede ?" dediğinde,
Acıyla kıvrandım.

Dedin bir gün:"Ana söyle.
Babamın işlediği cinayeti.
Dedim:"Oğlum,baban,sevdi,
Aklın nuru—hikmeti.

Halkıma bal vereyim diye,
Yüreğine şirne topladı o.
İcat yarışında ata,
Binip meydana çıktı o.

Hiç ayrılmadı pergel,
Renkli kurşun kalemnden.
Geçirdi sayısız geceyi,
Yazıp çizip ilimden,

Vatanın kaderi,bahtı,
Babanın ameli,oğlum.
Günahı halkı için döktüğü.
Helal ter emeği, oğlum.

Dedin:"Ah ne olur o,
Babamı bir görebilsem.
Elimi boynuna atıp,
Binlerce kez öpebilsem.

Baban o,yadırgama,
Sarı o pırlantaya.

3 Berdaş, dayanma gücü anlamındadır.